

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Joannis Schefferi Argentoratensis De Re Vehiculari
Veterum Libri Duo**

Scheffer, Johannes

Francofurti, 1671

Cap. XII. De ratione jungendi.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13156

Nat. D. Nos onera quibusdam bestias, nos iuga imponimus. Græci partem illam colli appellabant λίθον. Eustathius II. Ψ. Λίθος δέ επι τε βοῶν
καὶ ἐπιστον καὶ ἴμιόναν, τόπος τε τραχύλιος, φέπισθεντος ζυγός. Statius tamen iuga ponere in pectore videtur lib. vi. Theb. illo versu:

— Nunc avidi prono iuga pectore tangunt.

Non intelligo, quomodo tetigerint iuga pectore, si fuerunt in collo. Nam de viris currus agitantibus sermo esse non potest, quia reliqua non ipsos spectant, verum eqvos. Sed fortassis sermo est de jugis non propriis, sed precedentibus, quoniam velut ex opposito dixerat ante: Spatio, quo quisque valebat diducti fuere. Quanquam, cum sit ibi sermo de quadrigis, quorum interiores tantum eqvi jugum habent, quomodo id subsequentes tangere potuerint, perinde intelligere haud valeam. Igitur notandum, non hic coherere tangunt pectore, verum absolute dici, iuga tangunt. Dicuntur tangentes iuga, qui pedibus cursu in altum sublatis genibusq; hoc faciunt, maxime, si ipsi pectora collumq; flestant, sicut fit in concitato cursu. Quo respectu quoque additur avidi prono pectore. Vult enim pectus peraviditatem studiumq; currendi habuisse pronum inclinatumq; ad terram. Cum quo, quia & cervix & jugum ipsum inclinabatur, fieri profecto poterat, ut genibus tangerentur iuga.

Cap. XII.

De ratione jungendi.

Uni iugo iuncti duo tantum. Olim erant singuli per se, alii post alios in vehiculo. Isidorus explicatur. Temo perpetuus, quid. Emendatio Salmasiana expenditur, vetusque Isidori lectio stabilitur. Temones plures, unus post alterum. Τέλεαρυμ, διλαρυμ. Centum iuga in vehiculo. Protelum. Protelare. Nonius explicatur. Protendi ordines equorum. Equi singuli longa serie. Claudianus, Martialis & Cato explicantur. Clithenis etas, & quid invenerit. Funarii prisci quales. Παρηνοσ. Afronte, non latere iugalium stabant. Homerus explicatur. Τέλεαρυν & τέλεαρυν ut differant. Alexandri mirum vehiculum, in quo singularis iunctura. Totaratio iungendi breviter explicata. Funes. Συρά. Hylas. Pollucis versio notata & Gyphanii. Eustathius exppositus. Polypes. Ελαντηρια. Helcia, tænia, copula, iunctura, jungla. Κόσμος μελων.

μελάνων. Argentea iunctura. Funes quo religati. Μετάτιον & μετάτιον differunt. Equi, cum ad currum firmantur, dicuntur iungi. Iuncti muli pro vehiculo. Iunctos descendere. Currus iuncti. Iuges & iuncti differunt. Seiuges non sunt sex iuncti. Isidorus explicatur. Iungere & iugare differunt. Ζευγόντας ιστηται. Ζεῦγος. Τελέυξ. Τελεάρχει. Philoxenus emendatur. Abiungere. Abiugare. Αποζευγόντας Σειungere. Deiungere. Scaliger & Taubmannus notati. Interiungere. Martialis vetus lectio contra Scaligerum probata & exposita. Equus dexter, sinister. Equi medii. Equus dexter & medius dexter differunt. Iugales & medii num fuerint sexus feminini. Argolus & Salmasius rejecti. Equae velociores maribus. Funalibus non semper tributa in Circu victoria. Introiuges, qui. Οἰεῖς τε ζυγοί. Unus tantum equus in triuga vel quadriga, cui victoria debebatur. Πλαξίωσι σειράς φοροί, σειράσιοι, ακροδίπες. Chrysostomi lectio defensa contra Salmasium. Δεξιόσυροι. Dexter. Lævus. Primus. Secundus. Argolus & Salmasius iterum rejecti. Silii locus examinatus, & Stahlii. Stahlius aliter emendatus, atque à Salmasio factum. Finalis dexter præcipuus in currus, non sinister. Primus finalis est dexter. Equorum iuncturas quis primus omnium ostendebat. Ιαποδροφία. Άγρια ζεῦξει.

Jugis usos esse veteres adjuncturam, ante vidimus. Quæ verò ista fuerit iunctura, qvoe modo singula, qvo bina, terna junxerint animalia; unone jugo omnia, num verò pluribus, & utrum quædam nullo, id nunc est dispiciendum. Atq; olim qvidem boves, eqvos, asinos uno jugo adjunxisse duos, manifestum est. Hinc enim iugum boum, equi iugales, & id genus, sicut supra qvoq; vidimus. Qvin imò de sydere, qvod plaustrum appellant Græci Latiniq; vetustissimi, sic Hyginus in Poët. Astron. Ex septem stellis duæ, quæ pariles, & maximè in uno loco viderentur, pro bobus haberentur, reliquæ autem figuram plaustris simularent, constituerunt. Dicit eas stellas habitas pro bobus, qvæ maximè pariles & vicinæ, qvoniam ut in uno iuncti jugo videbantur. Sed ignoro, annon stellæ ipsæ explicationi huic repugnant: Neq; enim una ab alterius consistit latere, sed altera alteram à tergo veluti conseqvitur. Ut aut valde rudes veteres in formandis istis imaginibus fuisse, aut hanc novam & ex presenti usu

R

desum-

desumptam Hygini esse interpretationem oporteat. Sane, qvin & alias bovem unum junxerint post alterum, si essent plures, & vehicula oneraria vel rustica, ego quidem dubitare nequeo. Et colligitur ex eqvis, qui sic juncti antiquissimis temporibus. Isidorus: *Quadrigarum currus duplice temone olim erat, perpetuoque, & qui omnibus equis iniiceretur. Iugo primus Ciristenes Sicionius tantum medios ingavit.* Vocat temonem duplum *perpetuumque*, quando alter ab alterius capite procedit. Hoc enim *perpetuum* Latinis, quando absque intermissione quid procedit, quomodo *perpetua fossa, montes perpetui, trabes perpetuae*, de continua nulloq; interstitio disruptis divisisq; usurpantur. Jam si tenuo duplex, illeq; perpetuus, necesse est, ut ad unum duo eqvi & ad alterum ante hunc iterum, duo eqvi alii primis temporibus fuerint firmati. Scio; aliter haec verba legere Salmasium in Exercitationibus Plinianis, nempe illo modo: *Quadrigarum currus duplice temone olim erat, perpetuoque, & quod omnibus equis iniiceretur, iugo:* Atq; ita illud *perpetuo* referre non ad duos temones, sed ad jugum. Verum adverfatur emendationi huic primo constans codicum omnium lectio, in quibus semper *qui* est, quod referri, nisi ad temones, nequit. Deinde jugum unum unquam pluribus impositum, quam duobus, in vehiculis vulgaribus ad bellum pertinentibus, qui probabitur? Contra duobus tantum indi confrevisse scimus nos vel ex Homero, qui vixit annis circiter trecentis quinqaginta ante nominatum Isidori Ciristensem, vel, ut scribi oportebat, Clisthenem. Verba sunt manifestissima II. p. ubi describit pugnam Sarpedonis cum Patroclo:

Tω̄διαστήτην· Κρίνε το γόνην ιντια δέ σφι
Σύγχυτο, ἐπειδὴ νεῖτο παρίστημα νονίστη.

Hi autem divis sunt, stridit vero jugum, funesque confundebantur, postquam jacebat in pulvere finalis equus. Hic, nisi fallor, trigae describuntur, certe trium in curru eqvorum mentio fit nominativum. At jugum non in tribus omnibus, sed tantum in duobus, quia tertius παρίστημα, id est, extra jugum fuit constitutus. Homerius itaque nescivit jugum istiusmodi continuum aut perpetuum, quale prodidit Salmasius. Unde quoque sequitur, cum tanto Clisthenes sit recentior.

tentior, qvod primus jugum duobus tantum eqvis in plurimum eqvorum curru imponere non instituerit. Contra temonum plurimum, unius post alterum collocatio vetusta est. Eam enim legimus & in vehiculis Abradatis Cyriqve, qui vixerunt circa illa ipsa Clisthenis tempora, ut mirum non sit, si hanc consuetudinem mutavit. Xenophon profecto lib. V. Pæd. Abradatis currum vocat τελέσαμον εξ ιππων ὀκτώ. Instructum quatuor temonibus & equis octo. Et paulo post currum Cyri ὄντας επιμέλη, instructum temonibus octo, tractum. verò ὡς ζευγεσθαι βοῶν, octo jugis boum. Unde quoque discimus, qvod jam alias ostendi, veteres qvot paria animalium haberent ad vehiculum, tot habuisse temones, hocque valuisse non in bobus magis, quam in eqvis, fuisseque omnium eandem rationem. Nec est, ut existimemus, qvod Salmasius putabat, temones illos fuisse juxta se collocatos, alios dextros, alios sinistros. Ita enim similes fuissent currus illi τελέπαοι. At Xenophon non dicit habuisse εἰλίππου, vel εἴκαστόν επιππον, qvomodo hujus generis alia vehicula εἰππα, τέρπισπα & similiter Græcis nominantur, verum ὄντας επιμέλη, vel τελέσαμον. Deinde, quis omnino Cyri ætate legit εἰλίππου, seu octojuges? ut de aliis non dicam. Sed nec ad postremum, qvomodo vel boves vel eqvi sedecim uno in vehiculo & qva fronte statui jungive potuerint, apparet, qvod tamen in Cyri curru fuit necesse, si eum ex sententia priori explicemus. Qvare supereft, ut credamus, temones illos quatuor vel octo fuisse alios post alios, id est, perpetuos, sicut Isidorus appellabat. Maximè, cum ex temonibus Xenophon vehicula ista, unum ὄντας επιμέλη, alterum τελέσαμον, potius, quam ex eqvorum numero, maluerit appellare. Quid, qvod ista ratio deinde quoque fuerit servata in onerariis vehiculis? Docet manifestè Lucilius Sat. XII. cum ait: *Hunc juga mulorum protelo ducere centum*

Non possunt.

Centum juga sunt centum paria, qvorum qvodlibet ad suum propriumque jugum est firmatum. Hæc centum paria protelo ducunt qvidpiam, qvado dueunt cōstituta lōga serie. Hoc enim protelo significat. Quemadmodum res ipsa, qvando ita longa serie constitūntur, Latinis protelare dicitur. Unde Nonius: *Protelare, rursus ad-*

R. 2

jungere.

jungere. Ita enim recte emendavit Faber, & ex libris optimis expressit Mercerus. Dicit, rursus *adjungere*, qvod est, adjuncto jam uni jugo jugum aliud adjungere, & huic rursum aliud. Qvod factum aliquando, donec essent centum, indicat Lucilius, qui numerus jugorum, nisi aliis ante alia collocatis, intelligi non potest. Habetus itaq; vehicula vetustissimis temporibus sic juncta, ut, si plura boum aut eqvorum essent paria, alia antecederent, alia se querentur, serie continua, interuncto interfingula temone, qui, quia mutuo se excipiebant longo ordine, siccirco ab Isidoro perpetui sunt dicti. Eandemq; rationem videmus servata m postea quoq; in vehiculis onerariis, five boves ea ducerent, five muli, five eqvi.. Pertinet huc enī locus etiam aliis Lucilii ex Sat. vi. ubi ait:

Quem neque Lucanis oriundi montibus tauri:

Ducere protelo validis cervicibus possent.

Nam & hic protelo ducunt tauri, quando longa serie alii post alios junguntur. Sed & ex Sulpitio Severo hoc discimus, qui fiscalem rhedam sic describit sui temporis. Verba sunt Dial. II. cap. 4. *Per aggerem publicum plena militaris viris fiscalis rheda veniebat. Sed ubi Martinum in veste hispida nigro & pendulo pallio circumiectum contingua de latere jumenta viderunt, paululum in partem alteram pavefacta hæserunt. Deinde funibus implicatis protentos illos, quibus, ut saepe vidiisti, misera illa animalia conglobantur, ordines miscuerunt.* Non est dubium, quin protenti ordines jumentorum hoc loco sint alii ante alios longa serie incedentes. Ideoq; funium fit mentio in his verbis, quibus implicati non intelliguntur, nisi junctos isto modo dicamus. Adde, qvod communis numerus eqvorum in tali rheda fuerit vel denarius, vel octonarius, quantum nusquam vel rarissime legitur in curribus, qui æqua fronte eqvos habebant collacatos. Constantius Imperator in l. 8. C. Theod. de Cursu publico: *Octo mulæ jungantur ad rhedam astivo tempore, hyemali decem.* Nisi quis non duas & duas incessisse mulas hic existimet, verum pro se singulas, quam fuisse rationem antiquissimam jungendi, maximè in onerariis vehiculis & ad itinera spectantibus, jam ab initio monstravi.. Claudio Epigr. de Mulabus Gallicis, in effeda:

Quamvis;

*Quamvis quaque sibi longis discurrat habenis,
Et pateant duro libera colla jugo,
Ceu constricta tamen servit, patiensque laborum
Barbaricos docili concipit aure sonos.
Absentis longinqua valent praecepta magistri,
Frenorumque vicem lingua virilis agit.*

Non potuisset elegantius exprimere confuetudinem Gallicam jungendi jumenta, quæ hodieq; durat, nec apud Gallos modò, sed & Germanos passim est recepta. Verè ibi qvodq; sibi discurrit, absq; ullo socio. Qvo respectu qvoq; Claudianus *libera colla* dixit, non qvod libera omnino essent, sed qvod libera à socio. Et hoc est, qvod subdit, *servire tamen ceu constricta*, nam *constricta* sunt coniuncta copulataq; cum alio sub eodem jugo. Currebant igitur hæ mulæ pro se singulæ, una post alteram, longo traectu. De eadem ratione accipio & Martialem lib. V. epigr. in Paulum:

*Vixque datur longas mulorum vincere mandros,
Queque trahi multo marmorafine vides.*

Marmora namq; trahuntur *multo fine*, quando eqvis mulisve pluribus longo ordine ante se junctis vehuntur. Qvo fortassis fine ibi mulorum longas habuere mandras, sive stabula, quia mulis trahi multis confyeverant. Item Catonem, quando ait lib. V. Orig. de bubus: *Sed protelo trini boves unum aratum ducent.* Ducent, ait, trini, non communi ratione, missiq; sub unum jugum, *sed protelo*, id est, alii post alios juncti. Qvomodo & apud Plinium habes *octonos boves ad singulos vomeres anhelantes*, lib. xviii. cap. 18. Sicut autem ratio hæc absq; dubio vetustissima, nec in onerariis aut itinerariis solummodo, sed & militaribus vehiculis olim servata, ita eam postea, saltē in militaribus, aut quæ ad speciem illorum facta erant, ludicris & ad spectacula destinatis Clifthenes immutavit. Isidorus loco antea laudato: *Quadrigarum currus dupli temone olim erat perpetuoque, & qui omnibus equis injiceretur. Iugo primus Clifthenes Sicionius tantum medios jugavit, eisque singulos ex utraque parte simplici vinculo applicuit, quos Graci συγαφόρους, Latini funarios vocant, à genere vinculi, quo prius alligabantur. Clifthenes hic Sicionius Si-*

R. 3

cionio-

cioniorum fuit tyrannus, cuius mentionem facit Athenaeus, Po-
 lyænus, Frontinus atq; alii, vixitq; circa tempora Solonis, ut obser-
 vat ex Herodoto Clarissimus Vallesius in annotatis ad Excerpta
 Diòdori, hoc est, circa Olympiadem quadragesimam & septi-
 main. Ante quod tempus proinde, si audimus Isidorum, quadrigæ
 habuerunt eqvos non æquali fronte constitutos, verum duos ante,
 duos post, cum duplice temone. Clisthenes temonem priorem
 demisit, eqvosq; divisos, unum à dextra, alterum à sinistra posuit, ut
 deinde æqua fronte omnes quatuor incederent. Sed quid est, quod
 addit Isidorus, eqvos utrinq; additos dictos *funarios* à genere vincu-
 li, quo PRIS alligabantur? An & prius funibus alligati? At aje-
 bat ante duplēm habuisse temonem. Nec exponit nobis hoc Sal-
 masius, qvi & ipse ante Clisthenis ætatem omnes facit jugales.
 Verba ejus hæc sunt: *Prius quatuor equos sic jungebant, ut duplice te-
 mone equis interjecto perpetuum jugum omnibus injiceretur. Tum nul-
 lus in currū finalis equus fuit, sed omnes jugales.* Si nullus tum finalis,
 quomodo Isidorus dicit, appellatos funarios à genere vinculi, quo
 prius quoq; & ante ætatem Clisthenis alligabantur? Et profectò,
 qvin quadrigæ veteres habuerint jugales omnes, dubitari nequit,
 saltem ob temonem duplēm, quoq; illum modo, sive perpe-
 tum, sive alterum juxta alterum intelligas. Unde ergo Isidori fu-
 natii, & quidem ante Clisthenis ætatem? Ego puto ita dictos non
 respectu quadrigarum ante Clisthenem, sed trigarum. In his enim
 habuisse ut jugales duos, ita unum παριόπον, supra etiam ex Homero
 vidimus. Sed de hoc παριόπον seu funario est dubium, quem habuerit
 olim locum. Salmasius æquali eum fronte collocat cum jugariis.
 Verba ejus in Exercitationum magno opere p. 900. *Heroës ut plu-
 rimus trigis usi leguntur in bello. Duobus subjugis equis adnexus erat
 vinculis alius equus extra currum, quem παριόπον dicebant.* Extra cur-
 rum ait, hoc est, à latere eqvorum reliqvorum. Sed si hæc trigarum
 fuit ratio vetustissimis temporibus, scire caußam velim, cur, cum
 facerent quadrigas, mallent addere temonem, quam finali uni,
 quem in dextro latere adjunctum jam jugariis habebant, ut Salma-
 sius existimat, funalem alium adjungere in sinistro? Atqvi illud
 maluis-

maluisse ante Clisthenis ætatem necesse est, ut credamus, si Salmasii statim sententiæ. *Equos*, ait Salmasius, *sic jungabant, ut duplice testimoniœ equis intericto perpetuum iugum omnibus iniiceretur*. Cur, qvod incommodum putarunt in trigis, ut tres eqvos mitterent sub unum jugum, id putarunt non incommodum in quadrigis, ut sub jugum unum mitterent quatuor? An qvid minus verosimile potest dici? Qvare mihi temperis *ταρπίος* in trigis visus non à latere jugalium adjunctus, verum fronde. Ac putavi posse ita colligi vel ex Homero, quando scribit Il. II. in hunc modum:

Κάδδος ἐπεστὸν κορίνοις μανῶν, ἀπὸ δὲ ἔπαιδος θυμός.

Τὸν διασήτην· Κοίνε τὸ ζυγὸν, ἵνα δέ σφι

Σύγχυτος, ἐπειδὴ καὶ τὸ παρπίος ἐν κορίνοις.

Decidit verò in pulvorem hinniens, avolavit autem anima. Hi autem divisi sunt: *Stridit autem iugum, habentque ipsis confundebantur, postquam iacebat extra iugalis in pulvere.* Annotandum est, qvod divisos fuisse dicat jugales, postquam cecidit finalis, id est, hunc ad dextram, alterum ad sinistram partem instituisse cursum; *Divisio-* nis namq; hujus ratio videtur nulla alia, quam qvod ante ipsis jace- ret finalis. Hoc enim jacente difficile erat, ut in latus unum ambo jugales discederent. Nec transire juncti poterant, nisi simul prola- berentur. Eustathius hoc ipsum indicat illis verbis: *Τὸν διασήτην,* καριώταλα εἰργάται. *Πεσόντος γάρ τος παρπίου, οὐ ξυνωγεῖς διιστάνται, οὐ ταρπαγμῷ συγχυθεῖται, οὐ καλῶς πρὸς αὐλέρεισιν, οὐα μὴ συγκατερχθῶσι.* Illud, divisi sunt, opportune dictum est. Cadente namque finali, duo ingales sunt divisi, vel pavore consternati, vel alias obiecto obstaculo, ne simul deferrentur ad terram. Obstaculum sive *αντίρρησις* Eustathii, ob qvod necesse fuit, ut divide- rentur à se mutuo jugales, aliud intelligi non potest, quam qvod fe- cit equus tertius finalis ante pedes ipsorum prolapsus. Nam si ce- cidiisset à latere, poterant profecto jugales manere conjuncti, imo & cursum tenere suum, illo reciso. At apud Homerum post casum finalis dividuntur, & discedunt in partes diversas, eoque remoto, de novo incipiunt cursum instituere rectum, seq; conjugere. Sic enim clare ait, postquam resectum funarium ostendisset:

T. 2. 3

Τῷ δὲ θυντήτῳ, ἐν δὲ πολλῷ τάνυσθε.

Τῷ δὲ αὐτις συνίτην ἔριδ Θεόπεπτος.

Hi autem rectā iiverunt, inque habenis directi sunt, & rursum coiverunt propter contentionis fervorem. Auctis συνίτην ait, unde jugales à se mutuò divisos fuisse manifestum est, non hos à funario, qvod exstimate posset, qvi rem non bene ponderaret. Ex quibus cunctis tandem seqvitur, funalem tempore Homeri non stetisse fronte æquali cum jugalibus, sed eos præcessisse. Sanè, si finalis æqua fronte stetit cum jugalibus, qvi potuerunt hi procedere longius, altero jacente? Nam cum esset ad jugales revinctus, casu suo ipsos quoq; tenuisset. At verò, qvia hic procedunt, inter ipsos & funalem spaciū aliquantum necesse est fuisse, qvod intelligi non potest, nisi funalem ante jugales statuamus. Jam cum in trigis fuerit finalis, steteritq; ante jugales, etiam postea, cum à latere adjunctus est jugalibus, nomen id, qvod olim habuit, servavit, qyoniam adjunctus fuit non temone, verum solis funibus, plane sicut ante. Scilicet res tota sic se habuit, mea sententia. Primum omnium & antiquissimis temporibus sub pago uno juncta duo jumenta æquali fronte, intercedente uno inter utrumq; temone. Hac cum non sufficerent vel ad celeritatem, vel ad onus trahendum, addita duo alia simili ratione, id est, sub uno pago, intercedenteq; uno temone, qvi temo firmatus est ad caput prioris temonis. Nemo enim veterum temones duos ipsi vehiculo junctos & sibi à latere positos unquam nominavit. Cum ne juga quidem duo satis essent, addita alia & alia, singula cum temonibus suis. Inde currus τελφαρυμοι & ονταρυμοι, de quibus supra differimus. Sed accidebat aliquando, sive oneris levitate, sive penuria jumentorum, ut adjungerentur animalia tantum tria. Hic duo veteri ratione juncta sub pago uno, cum uno temone: Tertium verò itidem veteri ratione collocatum ante cætera, sed solis funibus religatum, nullo imposito pago, qvia uni jugum non temere solebat imponi; nec intercedente temone, qvia nunquam temo sine pago, nec ab uno temo recte trahitur. Hæc ratio mansit longo tempore in trigis quadrigisq; donec Clisthenis ingenium accessit. Vedit enim, credo, minus aptè flecti eqvos serie longiori ambu-

ambulantes, & temone duplici impeditos. Ideò temonem alterum sustulit, & si quadrigæ essent, exemplo trigarum eqvos duos fecit funarios, alterum verò ad dextrum, alterum ad sinistrum latus jugariorum collocavit. Si trigæ, veterem funarium retinuit, tantum locum immitavit, effecitque, ut deinde omnes tres vel quatuor æquæ fronte incederent. Atq; hoc, opinor, est, quod ajebat Isidorus de Clisthene, *mediis equis*, qvi soli tunc habebant jugum, cum ante haberent etiam cæteri in quadrigis, *singulos ex utraque parte applicuit*, qvi nimis ante fuerunt non singuli, sed in uno jugo conjuncti, nec ex utraq; parte, sed à fronte, & applicuit *simplici vinculo*, qvali prius etiam *alligabantur* in trigis, unde nomen συραφόεων apud Græcos, apud Latinos *funariorum* servabant, quod habebant ante hanc mutationem Clisthenis, non quidem in quadrigis, quæ funarios habebant nullos, verum trigis. Hæc nostra est sententia de veteri jungendi ratione ante Clisthenis ætatem temporibus Homeri, & quæ deinde auctore Clisthene in quadrigis fuit observata. Salmasius, ut dixi, adversatur, omniq; tempore ivisse æqua fronte eqvos quatuor existimat, quem hac in parte sequntur alii, Vossius quoq; in de Originibus, voce *Funis*. Adscribam totum locum, ut necesse non sit adferre Salmasii verba, quando ea compendio refert. *Funales siue funarii equi, quos Græci dixerunt οιπαις, & ειρη- φοις, & παραστεις, & παράθεις.* Hi erant, qui in quadrigis, ubi fronte æquata equi quatuor irent, latus clauderent duobus jugalibus, qui in medio irent. Ergo hoc ordine ibant, dexter funalis, dexter jugalis, sinister jugalis, sinister funalis. Ac quemadmodum jugales vocabantur, quia interjecto temone jungerentur, ita funales vocabantur, quia à dextra sinistraque jugalium loro seu fine adnecterentur. Antiquis verò temporibus in quadrigis non duo jugales erant, sed quatuor. Neque enim tum unus erat temo, sed geminus, dexter & sinister, ac dextro duo, totidem sinistro temoni equi nectebantur. Facit dextrum & sinistrum temonem in vehiculo, quod ex nullo veterum probari poterit. Nemo enim novit, nisi unum. Et qvi possit, cum sit fueritq; semper μέσον δύο τε αξόνων, ut loquitur Hesychius, vel, ut Phavorinus, μέσον τριών αξωνῶν, id est, medium ab axe, in medio vehiculi ext

tentum lignum. Temones certè gemini ambo in medio fuisse nequeunt. Postremo ipsa ratio temonis repugnat. Cum enim eo flecti debeat vehiculum, plures esse nequeunt in uno, quod quidem eis regatur. Nam temones reliqui in τελεράμυνα, exempli gratia, vel οὐλαρύμη non ad vehiculum pertinebant, verum juga, & in iis eqvos. Singulis enim paribus singuli temones tribui solebant, idque ante Clithenis ætatem etiam in militaribus vehiculis. Post in onerariis quidem mansit, at in militaribus Clithenis est ratio servata, collatiq; duo eqvi sib jugo, cæteri absq; jugo in lateribus, æquali cum duobus illis fronte. Sic, ut bigæ quidem non haberent nisi jugales duos sub uno jugo; trigæ pariter jugales duos, sed à dextro latere funalem unum absq; jugo. Uni enim soli jugum nunquam imponebant, unde Claudiani quoque mulæ, qvarum una cursitabat post alteram, habent libera colla jugo. Quadrigæ verò præter funalem in dextro, funalem alium etiam in sinistro latere, atque ita jugales duos, funales duos, omnes æqua fronte constitutos, sicut saepe in antiquis nummis & marmoribus cernuntur. Jam cum quadrigæ non habuerint, nisi jugales duos, temonem unum, sequitur errare plurimum, qui cum τελεράμυναι faciunt easdem. Sicuti Henricus Stephanus in Lexico, voce τέτρωρος, & Martinus. Cujus posterioris in Lexico Philologico, voce quadrifugis, hæc sunt verba: *Quadrijugis, τέτρωρος, &c.* Glossæ: *Quadrigum, τετράγυνον; Lego quadrifugum, est επ τελεράμυνον.* Perperam τελεράμυνον seu quadrifugum & τελεράμυνον. idem esse arbitratur. Nam quadrijugum vehiculum eqvos tantum habet quatuor, at τελεράμυνον bis totidem, id est, octo. Diodorus manifestè ostendit in vehiculo Abradatis, de quo supra etiam locuti sumus. Deinde τελεράμυνa jugales omnes, funales nulli; Contra fuit in vehiculo quadrijugo, cuius pars dimidia eqvorum etat funalium. Postremo in τελεράμυνa eqvi duo, antecedebant duos, & hi duos alios, & hi rursus alios duos; At in quadrijugo ibant omnes quatuor fronte æquali. Habebant autem veteres non trigas modò & quadrigas ista ratione junctas, ut in iis eqvi duo tantum essent jugales, reliqui funales, omnes æqua fronte incederent, sed & plurimum aliquando eqvorum vehicula, & in universum omnia, quæ apudi

apud Græcos sicut τέτριππα efferuntur. Ut sunt ξιστα, qvorum mentio est apud Athenæum. Latinis *seinges* vocarunt, ut ex Plinio est notum. Occurrunt & *septeminges* in tabula veteri ludorum Circensium apud Onuphrium, qvi, opinor, Græcis fuere incogniti: Nomen certè eorum apud neminem reperias. *Deceminges* commemorat Svetonius, qvi & ipsi Græcis ignorantur. Sunt & bis seni eqvi apud eundem in curru Jovis, cap. 94. Aug. E qvibus, nostra sententia, duo tantum fuere jugales, ad temonem qvippe unum tantum constituti, reliqui funales. Nec enim habere plus, temone uno, hæc vehicula solebant, sicut dixi. Qvare tanq;am singulare qvid & novum Diodorus memorat in curru, quo fūnus Alexandri ducebatur, qvod haberet quatuor temones. Verba hæc sunt lib. XVIII. Τελεάρων δὲ ὄντων ἥμαῶν, ἐκάστῳ τελεάροιχια ζευγῶν ὑπέζευκτο, τελεάρων ἥμαῶν ἐκάστῳ ζευγὸν προσδιδεμένων, ὡς ετὸς ἀπανθασ ἥμαῶν εἴναι οὐκέτι τεσαρας. Quatuor temones cum essent, unicuique ordo ingorum quadruplex adiunctus erat, quaternis mulis iugo alligatis, ita, ut omnium mulorum numerus esset sexaginta quatuor. Qvatuor temones hic intelligi non possunt alii post alios, ut in onerariis vehiculis, hoc enim novi nil fuisset, sed à lateribus juncti. Qvod ex eo etiam colligitur, qvia qvivis temo habebat τελεάροιχια ζευγῶν, post qvam non potuit collocari temo aliis. Τελεάροιχia enim est, cum juga qvatuor se mutuò, unum post alterum, excipiunt. Itaq; illi qvatuor temones ita erant juncti ad vehiculum, ut æqvales essent, neuterq; ante alterum poneretur, sed alter esset ab alterius latere. Temones singuli trahebantur à jugis qvatuor mulorum, qvorum qvodlibet habebat mulos qvatuor, duos jugales, duos funales, consuetudine vulgari: erantq; illa juga non à latere, sed in frontem, unum post alterum, collocata per τελεάροιχια, qvod fuit plane novum. Sedecim enim muli æqua incedebant fronte, post hos totidem alii, idq; qvartavice, ita tamen, ut temonem qvemlibet juga promoverent qvatuor, qvæ à tergo sese mutuò excipiebant. Qvod, ut dixi, fuit novum qvidpiam & singulare, ac neq; ante neq; postea translatum in communem usum. Communis ulis non recepit, nisi duo genera, unum ante Clisthenis ætatem, alterum post eam tempora. Illud fuit, cum

jumenta tria, qvatuor vel plura junguntur pro se singula, qvod hodieq; durat, maximè per Sveiam in plaustris, qvibus vehunt sarcinas mercatorum; vel cum duo & duo longa serie, sed, ut inter singula paria intercedat temo cum jugo suo, qvalis ratio & ipsa nunc in usu est, præsertim, qvando plaustris suis carbonarii ex sylva Hercynia per adjunctos boves vehunt res suas in vicinas urbes; vel si ante duo jumenta jugaria eat unum funibus firmatum ad posteriorum illorum temonem, qvæ similiter non ignota hodie est ratio, præsertim rusticis per Alsatiam, qvi non temerè alia utuntur. Posterius genus, & qvod habet Clisthenem auctorem, fuit illud, cum jumenta omnia æqvali collocantur fronte, duo media sub jugo, cætera firmata funibus ad axem. Qvalis ratio videtur antiquata hodie, nisi ejus instar servare currus Batavorum arbitramur, qvibus vulgo facere itinera sverunt. Rarò enim illis duos, plurimum tres jungunt eqvos, pari omnes fronte, in qvibus illud qvoque servant, qvod funem tertii axis capiti alligant. Mansit porro illa Clisthenis consuetudo non modò in Circensisibus vehiculis & ludicris, in qvibus ipse primus usurpavit, sed & aliis, ut triumphalibus simili busq; ad ornatum pompamq; pertinentibus, qvod liqvet ex vetustis monumentis. Qvin imò posterioribus temporibus & in ipsa præfecti Prætorii Urbisq; carruca eam observamus, sicut in Notitia Imperii est delineata. Eqvi omnes qvatuor incedunt pari fronte. Qvanquam illi eqvi non sint alii jugarii, alii funarii, verum omnes ratione simili nudis tænis copulisve juncti absq; jugo. Unde conjectamus, desisse tum & Clisthenis consuetudinem, venumq; proprius ad eam rationem esse, qvæ in nostris est vehiculis recepta. Nam & in ipsis eqvi nudis copulis junguntur. Licet nostra differant in eo, qvod nos collocemus eqvos non æqvales omnes in fronte, verum duos & duos longa serie, nec temones habeamus plures, nisi unum, primis duobus & à vehiculo proximis interjunctum. Cæterum, qvemadmodum in vehiculis antiquis eqvi duo medii fuerunt juncti per lora jugalia in jugo, ut jam ante aliquoties ostendimus, sic cæteri non in jugo, verum axe ipsoq; currus *simplici vinculo*, ut Isidorus loq;ebatur. Vinculum id Græcis est *ægæ*. Pol-

lux

lux lib. I. cap. 10. Ἰπποιοι ἐνδέραθεν, παρίωροι, οἱ παράσυροι οἱ συραιοι, οἱ αἱ τέτων
ἱνται, σεραιοὶ καὶ παρηροῖαι. Vertit Gvaltherus: Equi, qui utrinque assister-
bant, pareori, adjutorii, catenati & strati vocabantur, horum vero ha-
benae, catena & lora. Pleraque haec prava. Nam Graecorum παράσυροι,
non adiutorii catenative Latinorum, quos ignorant penitus, sed fu-
narii, ut mox dicam. Deinde nullus sermo de *habenis* est hoc loco,
sed de funibus, quibus equi ad vehicula junguntur. Illi sunt ἱνται in
his verbis. Denique hi funes nunquam a Latinis appellati *lora* vel *ca-
tenae*, verum *funes*. Inde habes *implicatos funes* in rheda fiscalis apud
Sulpitium Severum verbis supra recitatis. Sed & eqyorum *funa-
riorum* appellatio inde orta, ut ex Isidoro liquet. Ἡντας Graecis esse
funes istiusmodi apparet ex eodem p. II. ubi post Ἡντας varias po-
stremo subdit, αἱ ἡσηραιοὶ καὶ ιμάτια. Ubi rursum imperite Gvaltherus,
habenae aliae *lora* dextra dicuntur, cum debuisset, quædam, funes tra-
ctorii. Neque aliud, opinor, voluit Eustathius ad II. T. ubi ait: Τὰς δὲ
ὄπιστον καταλειπόμενους πολὺγας, ἱνται, καὶ τὸ τὸ εἶναι τὰς ἵππων οὐ ποτὲ αἴσχυλοι. Certe
ὄπιστον καταλειπόμενοι, hoc est, retro extenti, funes alii in vehiculis sunt
nulli, qui quidem dici possint εἶναι τὰς ἵππων αἴσχυλοι, id est, equos iungere
currui. Nec ἱνται alia, quam in *lora*. Homerus ipse in verbis supra citatis:

Κρίνε τὸ ζεῦς, ἱνται δέ σφι.
Σύγχρονοι.

Ubi ne Gyphanius quidem rectè, *habenæque ipsiis confundebantur*,
pro *funes implicabantur*. Nam sequitur, postquam submovisset im-
pedimentum eorum Patroclus:

Τῶι δὲ ιθυβότινοι, τοῦτο πολὺποτε τάχυς θεος.

Quod & ipsum perperam Gyphanius reddidit: *Hia autem recta i've-
runt, inque habenis directi sunt, debuisset enim, inque funibus recte
tentis processerunt, vel, & funes recte intensos traxerunt. Nam πολὺγες
hic, qui paulo ante ἱνται. Scholia stes ibi: Πολὺγες, χαλινοῖς, ἱνταις. Παρὰ τὸ
ἔπειον, οἵτινες οὐδεις. Dicit rhyteras & henias idem esse, illas ita dici ab
eryein, quod trahere significet. Qibus verbis liquet, πολὺποτε perti-
niuisse ad trahendum, fuisseque ἱνται, id est, funes tractorios. Hesy-
chius: Πολύποτες, λαρναῖοι, ιμάτια, ἐλκυστήρες. Πολύποτες, ἱνται, ιμάτια τῶν ἵππων, οἷον ἐλκυ-
στῆρες. Exponit per ἐλκυστήρας, qui plane funes sunt tractorii. Ita Au-*

ctor Etymologici: Πολύποδην καλεῖσθαι. Apulejus ad exemplum hoc vocavit *helcia* Latinè. Verba ejus lib. ix. Afini: *Defectum me, helcio sparteo dimoto nexo machine liberatum applicant præsepio.* Paulò ante idem *tæniæ* appellat. *Illico scitissimè tæniæ sparteæ totus innixus discursus alacres obibam.* Sunt eidem & *copulae* in verbis sequentibus, ubi ait, de jumentis ad molas jungi solitis: *Copulae sparteæ tritura continua exulcerati.* Capitolinus maluit iuncturas nominare in Ve-ro, cap. 5. *Data & vehicula cum mulabus ac mulionibus, cum iuncturis argenteis, ut ita de convivio redirent.* Casaubonus sic exponit: *Iunctura est, quæ iunguntur mulæ carrucariæ, ut iumenta aut boves ad aratrum ingo.* Voluit, si rectè mentem ejus assequor, iuncturam esse in carrucis, quod jugum in aratis. Atqvi etiam in carrucis jugum. In-de namq; Phædrus noster lib. III. cap. 7. ubi *Mulam talem carruciam loquenter facit cum musca:*

*Sed istum timeo, sella qui prima sedens
Iugum flagello temperat lento meum.*

Qvare iunctura esse neqvit jugum in carruca. Salmasius existimat vocatam alias & *iunglum*. *Jungla* porrò sunt Philoxeno funes, sive lora. Verba ejus: *Iungla, iunglæ, iunglæ.* *Iungla* sunt contractè, qvæ alias *iungula*, qvomodo & *ungla* pro *ungula*, *singla* pro *singula*, & ejusmodi. Philoxenus exponit *iunglæ, iunglæ*, id est, funes, qvi jun-gunt. Tales igitur & iuncturæ erunt ex Salmasii sententia. Qvan-qam verius existimem, fuisse iuncturas non funes modò, vellora vehiculo annexa, sed &c, qvicqvid firmaret in equis funariis. Videlicet funarii juga non habebant, sed eorum loco lora largiora circum pectus absqve jugo, sicuti videmus in antiquis monumentis, maximè quadrigis Rubenianis. Illa igitur lora una cum funibus helciariis copulisve una voce, *iunctura*. Hinc Julius Paulus III. Sent. t. 7. *Carruca cum iunctura legata, mulæ quoque legata, nec non & mulio videtur.* Interpres vetus ista verba sic exponit: *Si carruca cum iunctura per legatum dimissa fuerit, carpentum cum iunctura, & mulæ debentur.* Nisi qvis adhuc amplius iuncturas hic significare putet non funes modò helciarios, & lora pectoralia in funariis, sed ipsa qvoq; juga cum loris necessariis in jugalibus. Qvod ego qvi-dem

dem censeo rectissimum. Liqvet enim in legato isto juncturæ vocem esse prorsus generalem, & significare non instrumenta modò cuncta trahendo vehiculo in mulibus necessaria, sed ipsas quoque mulas: Adeò ad funes tantum helciarios non posse restringi. Unde etiam adducor, ut diversa censem significatione jungla, & juncturas. Et iuncturas denotasse omnia mularum cum jugalium tum funalium ornamenta; *ingla* verò solas copulas, seu funes helciarios. Sanè, quæ Ulpiano in l. 19. ff. de auro, argento, &c. sunt iuncturae, ex Auctori Basilicorum μέλων πόσμοι, id est, ornatus mularum. Verba Ulpiani ea sunt: *Lectum plane argenteum, vel si qua alia supellex argentea fuit, argenti appellatione non continetur, si numero argenti habitant non est.* *Vi in iunctura argentea scio me dixisse, quod non in argenti opere paterfamilias reponeret.* Basilicorum ista: τῷ λεγάτῳ τῷ αργύρῳ, εἴ τε ἡ ἀργυρᾶ κλίνη, εἴ τε ἀλλα τῆς οἰκοσκευῆς αργυρῷ περιέχεται, εἰ μὲν ἡ γῆ ταῦτα διαθέμει τῷ εἰχεῖν ἐν ἀριθμῷ ἀργύρῳ. Οὐδὲ δὲ τῶν μέλων πόσμοι, δέ τε μηδὲ αργυρίᾳ απόκειται. Nemo potest dubitare, quin hic πόσμοι μέλων sit iunctura. Jam verò πόσμοι referri ad vias ζευκτίmas solummodo non potest. κόρων enim, quicquid ad vehiculum trahendum mula requirit. Quomodo apud Xenophontem est πόσμοι πονῶν pro iis omnibus, quibus canes instruuntur vel armantur. Quo exemplo aliquando etiam apud Latinos ornamenta leguntur, & apud Livium, Cornelium, alios, *ornati equi, ornati elephanti*, pro instructis ad prælium vel eqvitationem. Hinc intelligitur, quomodo apud Capitolinum esse argenteæ juncturæ queant. Nam per eas & juga, & lora pectoralia, & helcia, omnia argento culta ornataque indicantur. Qualis ideo & apud Ulpianum est intelligenda. Neque potest esse mirum de helciis, id est, funibus, cum & ipsi ferè essent latiores. Ut enim catenas cogitemus, caussa nulla est, cum Gvaltherum vox σειρῶν de ceperit apud Pollucem, quam perpetuò catenas denotare putavit, cum σειρῶν sint sàpe funes tenti ex loris. Suidas: Σειρᾶς, πλευλοῖς ιὔδοι. Solebant autem funes illi helciarii, de quibus ante dixi, & quorum usus erat in funariis, non ad temonem religari, sed ad currus, ut jam dixi, nominatimque axis capita, quæ ultra rotas prominebant. Unde Claudianus lib. I. in Ruf. v. 344. sub persona Martis: *Nexusque rotarum*

rum Tende, Pavor. Barthius eo loco: *Nexus tendere, est lora capitibus axis adnectere, quibus currus trahebatur, non enim temonibus erant alligata ealora, sed capitibus axium, ut clarum ex nummis aliisque picturis priscis.* Et hi qvidem funes, qvibus jungabantur ad vehicula. Præter eos autem erant qvoqve, qvibus jungabantur inter seipse ipsi. Docet Pollux, qvando ait lib.I. cap.10. Απὸ δὲ ἵππων τὸν ἵππον ὁ ἀπηρτός οὐ πάσας μετάτις. Lorum verò ab uno equo pertinens ad alterum, mesatios. Ubi nota, esse aliud μετάτις, aliud μετάτον, hoc enim denotare partem sellæ in curru, de qua dixi aliquid in præcedentibus, illud verò funem, qvi est inter eqvos, & alterum alligat alteri, ne libere possint evagari, contra uno frenis adducto, simul reliqui adduci. Atq; hoc est, qvod superius ajebam non potuisse ex jumentis sic ad currum junctis, ut æqvata omnia essent fronte, unum cadere, ut non eo casu cætera progredi impedirentur. Qvocunq; autem jumenta firmarentur modo ad vehicula, sive æqua fronte, sive alia post alia, iungi dicebantur. Virgilius lib.V. Æn.

Iungit equos currus genitor. -- --

Qvod Virgilius hoc loco dicit *iungere curru*, pro *in curru*, id eidem alibi est *iungere ad currum*. Atq; ita & Svetonius in Julio cap.31. *Mulis è proximo pistrino ad vehiculum junctis.* Hinc sæpe absolute juncti, pro junctis ad vehiculum. Columella lib.III. cap.21. *Arbores ferendi caussa collo vel mulo clitellario afferre, sed juncto advehere non permittitur.* Junctum inulum dicit, pro ad vehiculum junctum, & per eum integrum vehiculum intelligit. Simili ratione Cornelius jumentum junctum usurpavit. Verba sunt in Timoleonte cap.4. *Propter valetudinem vescus jumentis junctis.* Itaq; mox seqvitur apud ipsum: *Atque ita de vehiculo, qua videbantur, dicebat;* qvia per jumenta juncta integrum vehiculum significavit. Hinc apud Virgilium *junctos conscendere*, pro conscendere vehiculum, lib.xii. Æn.

*Cum prima in pralia iunctos
Conscendebat equos.* -- --

Sed & *currus iuncti* sic dicuntur absolute, pro adjunctis simul eqvis. Vellejus lib.II. cap.114. *Erat desiderantibus paratum, iunctum vehiculum.* Virgilius IV. Georg.

Et

Et iuncto bipedum curru metitur equorum.

Paulò alii sunt equi iuges, nempe non qvi modo qvovis juncti ad vehiculum, sed qvi juncti inter se æquali fronte, ac velut sub eodem jugo. Festus: *Inges, eiusdem iugi, pares. Unde & coniuges, & seinges.* Non hoc vult, qvali *inges*, qvi sint sub eodem jugo, nam ex sejugibus duo tantum habuere jugum, sicut supra dixi, sed qvi ejusdem jugi, hoc est, ordinis. Qvomodo & in Tacticis *iugum seu ζυρὸς* est, ἐν ταχεστητων πληθεῖ, ut ad Arrianum & Mauritium nostrum pri- dem annotavimus, id est, multitudo eorum, qvi à latere se mutuò tangentes stant longa serie. Itaq; adjunxit, *pares*, id est, pari modo collocati. Plane illo modo, qvo & sejudges locantur, qvos exempli causa hic adduxit. Nam sejudges sic dicti non à *iugo* instrumento, qvod imponi solet collis jumentorum; Nunqam enim eqvi sex sub uno constituti jugo, nec in sejugibus unqam amplius, qvam jugum unum duobus mediis tantummodo impositum: Sed à *iugo* verbo, qvod est juxta colloco, ut sint sejudges, eqvi sex, juxta se continua serie collocati, non ante se bini & bini. Certè, si à *iugo* instrumento dicti essent sejudges, vel significarent eqvos sex sub uno jugo, vel significarent eqvos plures sub sex jugis, qvorum tamen neutrū verum est, cum sint eqvi sex æquali fronte collocati. Plane sicut & quadrijuges sunt eqvi qvatuor hoc modo juncti. Qvod cognoscimus ex curru Solis, de qvo sic Ovidius:

Tritumque relinquunt

Quadriuges spacium, nec quo prius ordine currunt.

Certè nemo fuit unqam, qvi non eqvos in hoc curru faceret æquali fronte incidentes. Itaq; & *quadrigas* appellarunt. Tertullianus libro de Spect. *Quadrigas Solis anixerunt.* Nempe & *quadrigæ*, velut quadrijuges, aut quadrijugæ. Fronto apud Gellium lib. xix. cap. 8. *Quadrigæ semper, et si multi iuga non sunt, multitudinis tamen tenentur numero, quoniam quatuor simul equi iuncti quadrigæ, quasi quadriungæ vocantur.* Dicit, non esse *multi iugas*, id est, multa habere imposita sibi juga vehicularia, habere tamen simul junctos eqvos, id est, pares & ejusdem jugi, sicut Festus supra loqebatur, vel, qvod idem est, jugatos inter se ac conjunctos. Qvomodo intelligendus

T

gendus

gendus qvoq; Isidorus, qvando ait: *Quadrigæ & bigæ, trigæ & seiu-*
gæ ab equorum numero & ingo dicitæ. Vult, à jugo diætas, non qvod ju-
gum unum habeant, sed qvod inter se jugentur. Hoc enim propriè
ingare, à quo differt iungere. Jugantur enim animalia, cum vel sub
unum mittuntur jugum, vel æquali fronte, velut sub jugo uno, con-
stituuntur. Junguntur autem, qvando qvovis modo firmantur ad
vehiculum. Græci pæne ad eundem modum ζευγάντα vel συζευγώντα
πέπισσος dixerunt, ut Latini *equos iungere*, qvemadmodum ex Home-
ro constat. Sed & sicut illi *currum iungere*, ita hi ζευγώντα *æqua* usur-
parunt. Qvod jam olim annotavimus in Indice ad Ælianum, ubi
tamen perperam per absentiam nostram, etiam in secunda editio-
ne, cum non paucis aliis hujusmodi, est vulgatum ζευγόντα. Verba
Æliani extant lib. II. cap. 27. de Anniceri Cyrenensi: Ζεύχας ἐν τῷ ἀρ-
μα, περιήλαστον ἐν Ανδραμηίᾳ δέσμους παρπέλλεις. Usurparunt autem hoc
etiam, cum junguntur æqua fronte. Unde ζεῦχος & etiam de bigis, tri-
gis & quadrigis. Pollux lib. X. cap. 12. Ζεῦχος πάνταν καλέει τὸ ζευγόντα
τοντόν εἰ τριῶν ὅποζογίων, οὐκαντέλεαρνειν. Parum commodè Gvaltherus:
Iugum omne subiugatum dicitur, sive trium iumentorum sit, sive qua-
tuor. Mallem ego: *Zeugos dicitur, quicquid innatum est, etiamsi sit*
trium quatuorve iumentorum. Nam apud Latinos iugum usurpari
solet nunquam, nisi de duobus. Et docere Pollux voluit, vocein
ζεῦχος apud Græcos, qvæ & ipsa vulgo bigas denotat, significare ali-
qvando trigas etiam, & quadrigas. Nempe non est à ζεῦχος, instru-
mento jugatorio, sed à ζευγώντα verbo. Postiunt autem plura ζεύχωντα
sive jungi, atq; ita ζεῦχος fieri. Qyanqvam pro ζεῦχος in trigis qva-
drigisq; τελέζυχος & τελέαζυχος dicere maluerint. Lexicon Argentoraten-
se: Quadriugi, τελέαζυχος. Philoxenus: Quadrigum, τελέαζυχον. Ubi
tamen mallem legere quadriugum, ut intelligatur vehiculum, cum
& τελέαζυχον sit ita dictum "æqualis" respectu. Sicut autem *iungi* dice-
bantur jumenta, qvando firmabantur ad vehiculum, sic, qvando
solvebantur, abiungi. Propertius II. eleg. 18.

Quam prius abiunctos sedula lavit equos.
 Virgilius Georg. III..

It tristis arator,

Marentem abiungens fraternal morte iuvencum.

Pro abiungere Philoxenus habet *abiugare*, qvod exponit Græcè
ἀπολύειν, id est, solvere, qvomodo Virgilius idem: *Tauris ingasolvet*
arator, Eclog. IV. & Georg. III. in fine:

Et iam tempus equum fumantia solvere colla.

Græcis alias hoc est ἀποζευγνύειν, qvod in Glossis est *seiungere*. Verba
earum: Ἀποζευγνύω, *seiungo*. Num & *deiungere* sic usurparunt Latini? Censet Scaliger ad superiora Propertii. *Abiungere equos*, ait, &
deiungere, idem. Amplexus hoc Taubmannus qvoq; ad Plauti
Asin. III. scen. 3. ubi Poëta:

Ne nos deiunge amantes.

Sed hoc loco *deiungere amantes* non est ἀποζευγνύειν, verum *siaζευ-*
γνύειν, fitque, cum alter amantium ab altero separatur, qvod non fit,
qvando abjunguntur eqvi, tum enim non tam separantur ipsi à se
mutuò, qvam à curru. Sanè Ciceroni qvoq; *deiuncta*, qvæ separata
à se mutuò, ut Scaligero non possim consentire. Ita enim habitat in
de Universo: *Ita necessitas cogit, ut eadem sint ea, quæ deiuncta fuerint.* Illud rectius idem Scaliger, qvod diversum signet *interiungere*. Nam hoc, inquit, est *deiungere equos*, donec cibo recreatis sint. Ac
ostendit sic locutum esse Martialem, ubi ait lib. III. ep. 25.

Exarsitque dies, & hora lassos

Interiungit equos meridiana.

Puto autem verbis hisce respexisse Martialem ad eorum consve-
tudinem, qvi vehicula locabant. Hi enim solebant tempore meri-
diano reqviescere paulisper à cursu, & in dispositis ad id stabulis ci-
bū eqvis præbere, qvod in usu hodieq; est, Germanisq; *auffspan-*
nen/ Belgis Batavisq; *pleisteren* vocatur. Idem voluisse Martalem
eundem lib. II. ep. 6. rectè observatur ab eodem. Verba ejus ita ha-
bent:

Et cum currere debeas Bovillas,

Interiungere queris ad Camænas.

Non, ut Scaliger citavit: *Interiungere queris ad bovillas*. Aliud hoc
enim, nec qvod vult Poëta, qvi in voce *Bovillas* & *Camænas* ludit,
innuitq; frustra qværere in litteris Severum & carminibus doctis,

T 2

qvæ

qvæ hic Camœnæ sunt, remissionem aliquam, cum ingenium ipsius cogat eum ire ad Bovillas, id est, rustica & crassa. Recte, inquit, observatur, etiam hic interiungere nil esse aliud, quam paulisper quiescere, ab junctosq; eqvos pabulo reficere. Nam qvod putant tractum esse à curru, cuius rotæ interjecto sude junguntur, ut quiescant, nihil est. Lexicon Argentoratense: *Interjungo*, ἴθισαμαι. Mallei, ἴθισημι. Qvomodo habemus apud Arrianum lib. V. *Eπει τὸς ιππίας τὴν πρόσωπον*, similiter pro cohibere, morari injicere, facere quiescere. Jungebantur autem jumenta alia in dextra parte, alia in læva, qvod in bubus quidem iisdem non temerè faciendum monet Varro lib. I. R. R. cap. 20. Neque pertinaciter, quem feceris dextrum, in eo manendum. Quod si alternis fit sinister, fit laboranti in alterutra parte requies. Observa, nominare *dextrum*, qui à dextra parte jugi, *sinistrum*, qui à sinistra: Idem namque & in eqvis fuit solitum. Hinc Ausonius:

Pegasus hinc dexter currat. -- --

Cæterum, in quadriga dextri sinistriq; non modò, qui in jugo, sed &, qui in fune, sic, ut jugalis unus & proximus ei funalis essent dextri, & contra reliqui sinistri. Dicebantur autem jugales etiam *medii*, qvod essent in medio funeralium constituti. Scholia stes Aristophanis, & ex eo Suidas: Ζύγιοι ἵπποι, οἱ ὑπεραλόμενοι τῷ ἀριστῷ ζυγῆ, τὰς τέλειας μέσον ἀπιστρός καὶ ὁ μέσος δεξιός, καὶ αὐτοὺς ὁ μὲν παράστειος δεξιός, οὐδὲν διαφέρει τοι. Zygi seu jugales equi, qui jugo vehiculi sunt subditi, hoc est, medius sinister, & medius dexter, & simpliciter, qui non paraseirus seu funeralis, ita appellatur. Alius igitur *dexter medius*, sive μέσος δεξιός, & aliis *dexter*, sive δεξιός. Ille enim jugalis, cum hic fere funeralis, ut mox dicam. Jugales hosce putant vulgo fœminas fuisse. Argolus ad lib. I. Onuphr. de Lud. Circens. *Insuper jugales equæ, ut indigniores, maribus equis interponebantur, atque in medio collocabantur.* Putat jugales fuisse indigniores in quadrigis, minusque utiles, ideo ad id eqvas captas. Laudatq; assertionis hujus suæ auctorem Hyginum, qui in descriptione currus Solaris: *Hi funales sunt mares, fœminæ jugariae, &c.* Atq; sic jam olim & Salmasius tradiderat. Vertim primo, fallsum, eqvas fœminas esse maribus deteriores in hoc negocio.

Ælianuſ,

Ælianuſ, cui, ut Romano, ignota eſſe reſ haec utiqve non potuit, lib. vi. Hift. Anim. cap. 36. Ιδια δὲ ἀξετῶν ζώων ρῆ τεῦρα λέγεται. Αἱ τεῦραι εἰς
ἀγναλητοῖς εἰς θεῖοτεροῖς εἴναι πιστέονται. De animalium natura haec quoque
feruntur: Equae ad rem currulem aptiores eſſe creduntur. Hinc Ho-
ratius II. Carm. 16.

— — — *Tibi tollit hinni-
tum apta quadrigis equa.* — — —

Et Virgilius lib. I. Georg.

— *Eliadum palmas Epirus equarum.*

Qvo loco Servius: *Epirus creat equas optimas, que apud Elidem pal-
mas merentur in Iouis Olympici curruli certamine. Nec mireris, equas
currere. Nam, ut dicit Plinius, velociores sunt ideo, quod in cursu ur-
nam faciunt. Vides verbis manifestis, ad certamen currule p̄r̄latas
eqvas, ut velociores. Igitur & Glauco, certaturo quadrigis, eqvas
tribuit Philargyrus ad Virgilii Georg. III. Glaucus Sisyphi filius, cum
ad mimicum certamen quadrigam duceret, applicuit ad vicum Bœotie,
& equas potum ad fontem sacrum per ignorantiam duxit, unde qui bi-
bissent, infuorem agi solebant. Itaque illum equæ furore exagitante in
ipso certamine curru effudisse ac morsibus laniasse dicuntur. Servius
aliam reddit cauſam, eqvas tamen ut velociores adhibuisse in cur-
ru ipſe qvoq; firmat. Dilaniatus eſt Glaucus, inquit, effrenatis nimia
cupiditate equabus, quum eas cohiberet à coitu, ut eſſent velociores. Sed
& apud Herodotum in vi. legimus de eqvabus Cimonis: Καλαύτεον δὲ
άυτοις ιπποι τε Θάραται ἀνθοι, τρεις διαυμπιαδας' αρελέμεναι. Εποιοσαν δὲ καὶ αἱ Μαγ-
ιπποι οὐδιτῶτο Εὐαγόρεω Λαονορ. Eregione eius sepulta sunt equæ illæ, que
tres Olympicas victorias reportarunt. Fecerant hoc iam aliae equæ, que
fuerant Evagoræ Laconis. OEnomaus qvoq; vicit Pelopem non
eqvis, sed eqvabus, uti docet Scholiaſtes Apollonii lib. I. vers. 754.
Αἱ δὲ Οινομάς ιπποι, Ψίλλα καὶ Ηρπιννα. Habes ecce & earum vocabula.
Equæ verò OEnomai, ait, Psilla & Harpinna. Et in Tabula veteri,
eqvorum Circensium nomina continent, quam publicavit Onu-
phrius, habes Romulam, Gemmulam, Aunaram, Murram, Aristam, vi-
ctores in ludis circensibus, qvæ sine dubio fuere feminæ, non ma-
res. Deniq; Plinius eſt auctor lib. X. cap. 63. viciſſe Olympia etiam*

T 3 prægnata

prægnantem Echeqratis Thessali eqvam. Adeò ex Hygino contra eas
nil concludi potest. Deinde nec hoc verum, feminas fuisse semper
jugales. Certè, si, qvod vult Salmasius, victoria tributa non jugali-
bus in curru, sed funeralibus, eqvas, qvas superius ex Herodoto, Pli-
nio & Tabula veteri nominavimus, fuisse non jugales, verum funa-
rias, necessè est, qvia victores celebrantur. Plinius clarissimè de
una Echeqratis prægnante loquitur, qvæ absq; dubio in curru ejus
extitit funeralis. Qvanqvam fortè ne hoc qvidem fuerit perpetuum,
ut funeralibus victoria deberetur. Nam in tabula Cecchinorum legi-
mus de Diocle: *Duobus introiugis Cotyno & Pompeiano vicit.* Item:
Diocles præcedens cum introiugis tribus, Abigeio, Lucido, Parata L. vi-
cit. Item: *Vicit CXXXI III. ampliatis titulis suis, Cotyno, Galata, Abi-*
geio, Lucido, Pompeiano, introiugis quinque. Hic *introiuges* dicuntur,
qvi sunt intra jugum, qvod est idem ac *ingales*, atq; opponuntur fu-
narialibus, qvi dicuntur extra jugum esse. Scholiares Sophoclis in
Electra: Σειράσιον ἵππον, τὸν ἔξω τὸ ζύγον δέξιον. *Funalem equum, eum, qui est*
extra iugum, dextrum. Si funales extra jugum, qvi sunt intra jugum,
non funales erunt, sed jugales. Auctor tabulæ *introiuges* vocavit,
qvibus proinde qvi vicit, is non vicit funeralibus. Qvorum introju-
gum qvia nominatim hic fit mentio, colligitur, victoriam cum ipsis
haud fuisse frequentem, qvippe qvæ foret difficilior, indeq; toties
funales, cum est sermo de victoria, nominari. Qvando autem au-
ctor tabulæ illius ait, non duobus modò, sed & tribus, imò qvinqve
introiugis vicisse, non hoc puto dicere, habuisse simul eqvos qvin-
que unico sub jugo, id enim nec lectum umquam est, nec cum con-
ditione jugi unius videtur convenire, sed diversis vicibus usurpasse
hos introiuges, eosq; fuisse tam doctos, ut non uni tantum semper
deberetur victoria, sed & alteri, & tertio, & qvaro, & qvinto, singu-
lis nimirum suo tempore. Nec enim victoria unius cursus pluribus,
qvam uni eqvo, tribui solebat. Inde habes in iisdem tabulis, *Fortu-*
natus factionis Praesine in victore Tusco victor CCCLXXXVI. Item, in
Abigeio victor eminuit & sine flagello. Idem docet alia tabula inte-
gra, in Basilica Petri spectanda. Cæterum, qvi funales Latinis, seu
funarii, illi Græcis παρηγόροι, σειράφεροι, σειράσιοι. Pollux: Οἱ μὲν ἴστος πεζοῦσι, οἱ γάρ οἱ,

ζύγιοι, οἱ δὲ ἐναέρωθεν, παρίσωσι, καὶ παράσυροι, καὶ συράφοροι, καὶ συράσιοι. Dicti quoque ακρότητes. Chrysostomus in Oratione de Circo: Ἐν ἀριθμῷ δὲ μέλανες, ὑποχύριοι μὲν, ὁ φόνος καὶ θάνατος, ακρότητes δὲ σύνθετοι καὶ απόλετοι. Scio, summum virum Clarissimum Salmasium hic emendare ακρότητes. Sed hæc lectio ibi bis occurrit, quod fatetur ipse; Vix autem verisimile, potuisse utroq; loco corrumpi. Deinde ακρότητes dictos esse hos funales nemo alius ex antiquis docet. Nec fortasse dici potuerunt, si analogiam vocis recte ponderamus. Est enim ακρότητes, τὸ απηρημένον, ut exponit auctor Etymologici, hoc est, ejusmodi aliquid, quod ex alto est suspensum, descenditq; ab αἴρει, quod est elevo, vel in altum tollo. Adeò non simplex notat lorum, sed ejusmodi, quo quid altè suspenditur. Quomodo, exempli gratia, tali loro sive balteo suspenditur gladius. Unde apud eundem ακρότητes διὰ τὸ ξίφος πρέματα. Et apud Hesychium ακρότητes, οἱ ἀναφορεῖς τῷ ξίφει, νοὶ πόλοι τῆς θύντας, id est, non baltei solum, sed & annuli, è quibus theca suspenditur. At verò nihil tale convenit in funales equos, non illi altius ligati sunt cæteris, sed nec currum ipsi altius suspendunt, vel ad altiora ducunt. Itaq; potiori ratione dicti sunt ακρότητes, quia fuerunt ἐν τοῖς ακροῖς, id est, in summitatibus, in extremitatibus, sicut jugales ἐν μέσῳ. Sæpe namq; Græcis ακρα opposuntur μέσοις, & extremitates notant. Quomodo apud Ælianum nostrum ακρα φύλων leguntur, & in noto proverbio sunt ακροί δάκτυλοι, extremae digitorum partes, & in Glossario Argentoratensi, *extremus*, αὐρη, legitur. Fuerunt autem & hi alii dextri, alii sinistri. Dextri, qui à dextro jugalium latere, sinistri, qui à sinistro stabant. Dextri Græcis δεξιόστεροι. Scholia Sophoclis in Antigona: Δεξιόστεροι, καὶ τὸ δεξιὸν φερόμενος κέρας. Ή δὲ μεταφορὰ διὰ τῶν ἵππων τῶν ἐν τοῖς αγμασι παρασειρόντων. Meminit horum etiam Hesychius in voce σειράφορον, ubi ait post alia, ἀπὸ τῶν δεξιοστερῶν ἵππων. Sinistri sine dubio ad hoc exemplum ἀριστερούς, quanquam nusquam legantur. Δεξιοὶ & αριστεροὶ etiam simpliciter vocarunt, credo, quod in quadrigis essent maximè tales. Sophocles in Electra:

Δεξιὸν δὲ αριστερούν
σειράφορον ἵππον, εἴργετο τὸν προσκειμένον.

Latini

Latini pariter dexteriorem & sinistriorem funalem usurparunt. Sveton. Tib. cap. 6. Actiaco triumpho currum Augusti comitatus est sinistriore funali equo, cum Marcellus Octavius filius dexteriore vehetur. Ausonio simpliciter sunt dextri & leves, si audimus Argolum. Verba Poëtae sunt in Epitaph. 35.

*Pegasus hinc dexter currat sibi, levus Arion
Funis & ad quartum det tibi Castor equum.*

Ad hæc sic citata Argolus: *Equus funis est equus finalis.* Sic ergo dexter & levus, qui in funibus, id est, funales. Cæterum, hi ipsi primi quoque dicebantur & secundi. Nam in quadrigis finalis sinistra, primus, finalis dexter, secundus. Argolus idem: *Funales digniores erant, & præsertim sinistra.* Nam cum circa metam eundem esset, interior ad metam erat sinistra, atque ille pene totum cursus ordinem sustinebat, & primus equus dicebatur, ut contra, finalis dexter, secundus. Silius: *Quod ferret lora secundus Panches.* Atque ita & Salmasius in Exercitationibus Plinianis. Verum potest esse dubium de finali sinistro. Manifestè namque Hesychius prærogativam illam dextra tribuit, quod Salmasius ipse observavit. Verba Hesychii: Σειρόφοροι, μελίσσαις ἢ απὸ τῶν δέξιων εἰπώντες. Seiroporum, principale, translatum verò ab equis finalibus dextris. Ad quæ verba etiam Salmasius: Ergo funales dextri in curru potissimi, utpote qui ducatum cæteris præbeant. Sed mox adjicit: *Hoc in bellicis & aliis, si forte, curribus locum habuerit, in agonisticis & Circensibus secus obtinuisse videatur.* At ego, cur in his, non illis obtinuerit, caussam nullam video. Neque enim dubium, quin Circenses ludi velut umbra esse præliorum cum quadrigis debuerint. At in pugnis ludicris, quantum licet, res ad veritatem comparatur. Nec evincit diversum Silii testimonium, quod Salmasius adducit. Verba sunt ex libro xvi.

Tertius equata currebat fronte Peloro

Caucasus; ipse asper, nec qui cervicis amaret

Applausē blandos sonitus, clausumque cruento.

Spumens admorsu gauderet mandere ferrum.

At

*At docilis fræni, & melior parere Pelorus
Non unquam effusum sinuabat devius axem,
Sed lœvo interior stringebat tramite metam.*

Hic Salmasius: *In quadriga Iberi agitatoris duos funales nominatim commendavit, Caucasum & Pelorum, illum dextrum, hoc est, δεξιότερον, hunc sinistrum, nunquam demum à meta aberrantem, sed doctum interiore orbe metam stringere, eos à quata fronte ambos currere dicit, quia finalis uterque.* Athæc omnia à mente Silii longissimè sunt aliena. Non hic loquitur de duobus eqvis in curru uno, sed diversis. Pelorus, qvem hic Salmasius facit funalem sinistrum in curru Iberi, non fuit in curru Iberi, verum Durii. Monstrant seqventia manifestissimè, cum post interjecta qvædam de Peloro subdat:

Nobilis hunc Durius stimulabat in equore currum.

Deinde; qvando ait Caucasum cucurrisse à quata fronte Peloro, non hoc idèo dicit, qvia finalis uterque fuit in curru Iberi, verum qvia cursu se mutuo, qvisq; tamen suo in vehiculo à quabant. De quo nemo dubitare poterit, qvi locum ipsum inspicere non gravabitur. Fuit sanè Caucasus adeò non Iberi equus, ut pertinuerit ad Atlantem potius, ipso Silio auctore. Ita enim ait ipse post superius adductum versum:

Caucasus antiquo fidebat Atlante magistro.

Jam cum nulla sit inter Caucasum & Pelorum oppositio, malè hic pro Peloro contra Caucasum pronunciatur. Imò contra, cum in curru Atlantis solus hic nominetur Caucasus, non minus ille, qvam Pelorus, finalis sinister erit, cum hos solos in vehiculis Salmasius existimet nominari. Sed nec locus Statii prodesse potest ad rem de finali sinistro probandam. Ea certè verba, qvæ leguntur lib. vi. Theb. -- - - - *Dum non cohibente magistro*

Spargitur ingyros, dexterque exerrat Arion.

Arionem equum fuisse sinistrum funalem haud ostendunt. Potius dextrum arguunt, qvando verbis claris *Arion dexter* nominatur. Nam, ut *dexter* referamus ad *exerrat*, ratio est nulla. Neq; valet locus Virgilii ex AEn. V. *Quo tantum mihi dexter abis?* Qvia hæc dicuntur de gubernatore navis ac navigio, cuius ratio est alia, qvam

U eqvæ

cqvorum. Faciamus enim in quadrigis Arionem fuisse funalem finistrum, an abire ille potuit in partes dextras? An non obstantes ab illa parte sibi habuit tres alios? Adversus quos non abeunt prius, qui potuit ipse solus abire, aut ad abitum ipse in sinistra parte collocatus eos compellere? Præterea expressè Statius exerrat dicit. Non autem exerrare intelligitur, nisi qui exterius est constitutus, & ab illa exteriori parte longius digreditur, quorum neutrum de finali sinistro cogitari potest, qui cum exerrat, abit ad sinistram partem, non ad dextram. Præterea, nec verba, quæ seqyuntur, hoc ostendunt. Ita enim sonant:

-- Laxo quum tandem ex orbe reductus
AEquoreus sonipes premit, evaditque parumper
Gavisos.

Dicit quidem hoc loco summus vir: *Hec non possunt convenire, nisi in eum equum, qui sinister est. Nam is equus, qui alium habet ad sinistram inter metam & ipsum, non potest dici ipse metam interiorē rotā stringere.* At eqvorum sonipedem, seu Ariona strinxisse metam interiorē rotā, Statius non dicit, pressisse dicit, quod ad metam non refertur, verum ad gavisos, id est, eos, qui antecesserant, & victoriā in manibus habere crediderant. Hōs pressit, dum institit, æqvavit, & parumper evasit. Quae res tam de dextro, quam finali, intelligitur. Ut propterea in verbis Statii necesse non sit aliquid mutari, quo Arionem sinistrum faciamus funalem, potius, quam dextrum. Nam Salmasii quidem emendatio, ut de cæteris nil dicam, valde libera est. Ego ita mallem:

-- Nam flavus Arion
Ut vidit, saliere iube, atque erectus in armos
Stat, sociumque iugi, comitesque utrique laboris
Secum altè suspendit equos.

Vellem autem iugi socium explicari de jugali eqvo, socio Arioni non itidem jugali, verum finali, ut sit *socius*, vicinus, & is præterea *iugi*, hoc est, jugalis, comitesque *utrique*, illi eqvo iugi, seu jugali, & Arioni finali, finalis & jugalis alius. Certe Arionem in dextro latere fuisse etiam hoc docuerit, quod primus horret monstrum in Circo.

Circo sibi objectum. Nam id à latere sinistro objectum non fuisse colligitur ex eo, qvia ibi decurrebant quadrigæ, mediæ inter currum Arionis & metam. Præcedit enim:

*Obstigit Hippodamus, mediasque immisit habenas.
Mox Chromis Hippodamum metæ interioris ad orbem
Viribus Herculeis, & toto robore patris
Axe tenet prenso.*

Sed nec à fronte, qvia sic non primum terruisset Arionem, sed eqvos omnes qvatuor. Unde supereft, ut à latere dextro credamus factum. Ubi cum primum terruerit Arionem, in illa parte funalem fuisse necesse videtur. Sanè de funali dextro, vclut præcipuo, præter Hesychium testatur qvoq; Scholiares Sophoclis in Antigone: Δεξιότερος γένναιος οἱ γύροισι πάνται εἰς τὸν δεξιὸν σειρὴν ζευγωνται τὰ αρματα. Dexter finalis, generofus, nam equi fortes ad funem dextrum in vehiculo religari solent. Neq; ratio decessere potest. Nam cum circa metam flectendum effet vehiculum, qviescente propemodum funali sinistro, qvippe cuius gyrus metæ vicinior, eoq; brevior effet, finalis dexter pñne solis confidere cursum, gyroq; amplissimo secum trahere cæteros cogebatur. Nemo melius docuerit, qvam Sophocles, cuius ea de re leguntur verba in Electra:

*Kοῖνος δὲ οὐπ' αὐτῶν ἐσχάτην σύλληψιν ἔχων,
Ἐχειν μέντοι σύγιγτα. Δεξιὸν δὲ αντίσ
Σειρὴν ιτανον, εἴργε τὸν προσκείμενον.*

Qvem locum sic interpretatus est Rattalerus:

*Columna at ille hærens sub extrema mouet
Agitatque currus, deinde habenas dexteris
Laxans equi cohibet sinistrum.*

Vides, ut in circumactione circa metam dexter finalis currere cogatur, retracto & cohibito sinistro. Adeò sunt frustranea, qvæ habet Salmasius: *Prestantissimus quadrigæ equus, & ad prime flectifacilis franoque docilis ac cæteris doctior ad funem sinister locabatur.* Cuncta enim ista modo sese habent contrario, & in dextro requiebantur. Unde qvoq; verba Silii de Peloro, non ut funali sinistro, verum dextro, exponenda puto. Nam qvando dicit:

U 2

Non

*Non unquam effusum sinuabat devius axem,
Sed lævo interior stringebat tramite metam:*

Non hoc vult, qvafsi steterit interior respectu eqvorum reliqvorum in eadem quadriga, id est, propior abfuerit à meta, & sic extiterit funalis sinister : Sed dicuntur hæc in comparatione cum equis aliis, qui malebant exerrare, nec adigi tam facile poterant ad cursum metæ vicinissimum capeſſendum. Postremo dextrum funalem fuisse honoratiorem colligo & ex Svetonio, qvia illi in curru Augusti triumphali imponitur Marcellus, cum Tiberius finistro veheretur, ſicut ſupra vidimus. Nam Marcellus carior Augusto fuit, multumq; ſemper Tiberio prælatus. Tacitus Hist. I. cap. 15. *Augustus ſororis filium Marcellum, deinceps generum Agrippam, mox nepotes ſuos, poſtremo Neronem privignum in proximo ſibi fastigio collocavit.* Omnibus neceſſitudinibus Marcellum prætulit Augustus. Non eſt autem veriſimile, qvem tantopere amavit, in tam ſolenni negocio poſtponere privigno, ac deteriori loco eſſe voluiſſe. Unde plane ſeqvitur, qvod ajebam, funalem dextrum honoratiorem & præſtantiorem fuifſe. Fruſtra dicitur, fuisse currum Augusti triumphalem, non Circenſem, de Circenſi namq; idem ex ſuperioribus apparuit. Sed & in Circenſi curru funalem dextrum appellarunt prium, uti vidimus, qvod non erat usq; qvaq; conveniens, ſi præſtantior ſinister fuifſet. Id qvod firmat & Ausonius in Epitaph. 35. qvod Theodosii jufu ſcripsit eqvo, nomine Proſphoro, & mea ſen- tentia ſic debet legi :

*Hunc titulum vani ſolatia ſume ſepulchri,
Et gradere Elysios præpes ad alipedes.
Pegasus hinc dexter currat. Tibi levus, Arion,
Funis fit. Quartum det tibi Caſtor equum.*

Reſpicit Proſphorum, & hinc, id eſt, proxiſe abſ te, currat Pegasuſ, qui ſit dexter in jugo. At tu Arion funem habeas, eumq; lævum. Quartum eqvum det Caſtor, non funalem & iſpum, ſed jugalem. Sic enim jugalem ſinistrum appellari ſolitum neceſſe eſt, etiam ſi Salmaſium audimus. Nam & ipſe funalem lævum appellari ſolitum ſecundum ex Silio teſtatur, qvando Silius de Panchate eqvo :

eqvo: *Quod ferret lora secundus.* Sic enim ait: *Ex omnibus unum Panchatem urget & excitat ad palmam, quia ferebat lora secundus, id est, quia finalis erat sinistior.* Si finalis dexter in quadriga fuit primus, sinister secundus, sequitur, jugalem dextrum fuisse tertium, sinistrum quartum. Nisi putamus, aliud significare *funalem secundum*, & aliud *equum secundum* in quadriga: Hunc esse non funalem, sed jugalem dextrum, ut sint ita numerati, finalis dexter primus, jugalis dexter secundus, jugalis sinister tertius, finalis sinister quartus. Qvantum quartum eqvum dictum, qvi ex mente Salmasii omnium fuit præstantissimus, durum videatur. Itaq; & contrariam numerationem facit, sic, ut finalis sinister primus sit, jugalis sinister secundus, atq; sic deinceps; Qvæ qvia consuetudini ac naturæ ipsi adversatur, cui sinistra deteriora semper esse conveverunt, testimonio idoneo probari debet, anteqvam in eam consensum nostrum præbeamus. Funalem sinistrum dictum esse *secundum*, non primum, novimus ex Silio, ipseq; Salmasius fatetur; Eudem alia numeratione dictum primum non novimus, ac ne rationem qvidem, qva dici primus debuerit, nempe qvia fuit præstantissimus, amplectimur, qvippe qvam jam falsam esse demonstravimus. Nobis primus dexter est, neq; alium apud Ausonium intelligimus, sive sicut nobis visum est, sive sicut voluit Salmasius, legamus. Atq; ista qvidem eqvorum jungendorum ratio in vehiculis, qvotiens æqvata fronte incedebant, hæc vocabula eorum. Si verò non æqvata fronte, verum longa serie, tum fuisse primos dictos funales, postremos jugales existimo. Nec fortassis alia est causa, qvare & deinde funales primi secundiq; dicti sunt, postqvam æqvata fronte conjungi cum jugalibus cœperunt, qvam qvod ante, cum adhuc eos præcederent, hæc vocabula haberent. Cæterum, hanc omnem eqvos ad vehicula jungendi rationem artemq; primus docuisse dicitur Prometheus. Nec enim tam de vehiculis, qvam arte jungendi ad ea animalibus, nominatimq; eqvis accipio, qvod habet *Æschylus*, ubi sic loquenterem facit:

πρωτότονος αρχαίος εὐγενεῖς
Ιππησοι.

U 3

Primus:

Primus ad vehicula iunxi frenigeros equos. Alii hoc tribuunt Neptuno, qvi hoc primum docuerit Barcæos, Libyæ gentem. Ita namq; Phavorinus ex Mnasea, &c, qvem exscribit, Hesychius: Βαρκαιοις ὄχοις. Λιγυοις. Οὐλαιοις πεδαζον τοῖς ιπποδροφίαις. Φασὶ δὲ αὐτοὺς καὶ πρώτους αἴρειν ζεῦξας σιδηράς υπὸ Ποσειδῶνος. Barcæis vehiculis, hoc est, Libycis. Hi enim in alendis equis operam magnam posuerunt. Aiuunt verò ipsos primos currui equos adiunxisse, à Neptuno edoctos. Ubi nota, ιπποδροφίαις atq; ἀρματίνεις pro eodem ponit. Facit enim, ut intelligamus, qvid voluerit & Stephanus, qvando ita de Barcæis, voce βάζει: Οἱ ταῖς ιπποδροφίαις τοῦ Ποσειδῶνος ἔμαθον. Vult nimirum idem, qvod Hesychius, à Neptuno edoctos artem modumque, qvo ad currus eqvos jungere deberent. Qvod de Barcæis hi, id generatim Scholia festi Pindari extulit de Libyis: Ποσειδῶν τοὺς Λιγυας σιδηρέσι πλεύρατων ναΐδειν. Neptunus Libyas docuit currus iungere. Nempe Barcæi sunt ex Libyis. Sed ad alia est veniendum.

Cap. XIII.

De armis vectantium, seu frænis.

Fræna quis invenerit. Peletronius an Chiron. Plinius exponitur. Turnebus reicitur. Minervaχαλινίτις. Orea. Στόμια. Χαλινός. Oria. Festus emendatur. Ήνιον. Δακτύλιοι. Έχιοι. Τὰ κοιλατῶν υποσομίων. Υποσθυμα. Τρισοι. Λύκοι. Lupi. Fræna lupata fræna. Lambini explicatio reicitur. Ιαπποι λυκοσπάδες. Plutarchi versio emendata & Xenophontis. Κάρπημα. Curcumæ. Non sunt fræna, quod putabat Salmasius. Φιμὸς. Επισθυμη. Camus. Λωρδανοί. Versio Pollucis reiecta. Fiscella. Camerarii versio Xenophontis improbata, & Pollucis iterum, qui uterque emendatur. Χειλωτὴρ. Hesychius correctus. Παρασθυμον. Τροχοί. Χαλινός λειός, τραχίς, σκληρός, υγρός. Σύμβολα χαλινά. Pollux emendatur. Στόμια πριονούσα. Obeli infrænis. Οσελισκοι. Xenophon expositus contra Camerarium, & Pollux contra Gualtherum. Χαλινώς σιδηρέχει τὰ τούχαλινά, quid sit. Αἴροντες. Φίλμα. Hesychius & S. Iobus explicati. Vetus interpres Bibliorum & Castalio reiecti. Φάλιον profræno. Υποχαλινία. Xenophon iterum exponitur. Κορυφαία. Aurea. Γενειασήρ. Ήνια. Ρύνης. Habene. Αγορεῖς. Lora. Καλανθία. Δακτύλιοι. Θαιροδύται. Ubi fuerint. Temperare ora frænis. Fræna inhibere, succutere, ducere, retrò tendere, adducere. Avangēir. Fræ-

na